

HARRY GRUYAERT PHOTOGRAPHER – A documentary about the work and life of a pioneer in color photography

Een kwestie van beweging by Rik Van Puymbroeck in De Tijd, p. 11 on November 23rd 2018

In de film 'Harry Gruyaert. Photographer' speelt de Belgische Magnum-fotograaf zichzelf. © LAS BELGAS

Een kwestie van beweging

Een kleurentovenaar, noemt collega Raymond Depardon hem. In een nieuwe film over Magnum-fotograaf Harry Gruyaert wordt dat duidelijk. 'In plaats van psychoanalyse ging ik foto's maken.'

RIK VAN PUYMBROECK

Zonder nadenken is het een paradox. Fotografie is toch dat 'frozen moment', dat 125ste deel van een seconde waarin de fotograaf een beeld van de wereld maakt? En dan zegt Harry Gruyaert: 'Het is een kwestie van beweging.' Maar het is geen paradox. Wie 'Harry Gruyaert', de film, ziet, begrijpt zijn woorden. Geen moment staat de 77-jarige Magnum-fotograaf stil. Zelfs niet in het gesprek, in de stilte, in het alleen zijn. Voortdurend bewegen zijn hoofd en zijn ogen. Altijd kijkend naar waar hij is, wat er gebeurt, of er iets te zien is. Op de fiets, op de opening van een expositie, op de kusttram. Daar opent de film mee, op die tram, en daar zie je dat

goed. Hij duwt een hoofd weg en iemand vraagt wat hij aan het doen is. 'Ik ben bezig', zegt Gruyaert.

De camera, bediend door fotograaf Jimmy Kets, volgde Harry Gruyaert misschien wel twee jaar. Dat deed hij niet, zoals in die prachtige documentaire 'War Photographer' over James Nachtwey, met een minicameraatje op het toestel van Gruyaert. Door de ogen van Gruyaert kun je alleen via zijn foto's kijken. Kets toont wat Gruyaert zegt: de beweging, de voortdurende en niet-aflattende energie, je zou het bijna onrust kunnen noemen. Het bezig zijn dus. 'C'est un besoin vital', zegt Harry aan het einde van de film. En even voordien: 'In plaats van psychoanalyse, ben ik foto's gaan maken.'

Hij vertelde het al vaker en de quote zit nu ook in de film. Als kind in Antwerpen was

Er is geen leven zonder foto. Ik zou in een zwart gat vallen.

FOTOGRAAF
HARRY GRUYAERT

de hiërarchie duidelijk: God, de paus, vader Gruyaert. Nu zie je dat. In een scène aan tafel, Harry is dan een jaar of vier, doet zijn vader net voor het opsteken van een sigaar de kleine met een strenge hoofdknik woordenloos gehoorzamen. Vader werkte bij Gevaert, was dus zelf met film bezig, en legde het leven van Harry en zijn broers en zussen vast. Bij de geboorte, op Sinterklaas, bij de kerstboom. Die filmpjes in zwart-wit verwerkte regisseur Gerrit Messiaen overvloedig in deze film. Ze geven een idee van de achtergrond van Gruyaert en vooral waar hij zich als jonge man tegen wilde afzetten. 'Sommige mensen vonden het moedig van me om daar te vertrekken', zegt hij. 'Maar het was moediger geweest er te blijven.'

Er was geen keuze: hij moest weg. 'En ik had het geluk dat ik in Parijs Robert Delpire

(de vorig jaar overleden legendarische Parijse filmmaker en uitgever, red.) tegen het lijf liep.'

Wat is geluk? Het was Gruyaert die naar Parijs vertrok en niet in Antwerpen bleef hangen. Het was Gruyaert die in 1981 bij Magnum aansloot. Het was Gruyaert die naar Marokko trok. Daar zag hij een wereld die hij vergelijkt met schilderijen van Brueghel. Hij vertelt hoe hij een vrouw wilde fotograferen die zich niet wilde laten fotograferen, zich omdraaide en zo het op haar rug gebonden kind toonde: klik. 'Dat zijn cadeaus en het is fantastisch als dingen samenvallen', zegt Gruyaert, die even later op dat geluk terugkomt. 'Het is zoals bij de jacht en de visvangst. Je moet proberen geluk te hebben.'

Misschien is dat wel de kern van 'Harry Gruyaert' en dus van zijn of het leven: proberen geluk te hebben. Bewegend, opnieuw dat woord, noemt hij zichzelf een 'street photographer'. Raymond Depardon, collega bij Magnum, werd snel een vriend. 'Harry was stil en grof. Gesloten als een Vlaamse boer. Zo werden we vrienden', zegt Depardon, zelf een boerenzoon. 'Harry was de eerste fotograaf die in kleuren dacht en kleuren creëerde. Hij is een kleurentovenaar.'

Vervoering

In zwart-wit fotografeerde Gruyaert in het begin enkel België ('omdat ik er geen kleuren zag') en de jeugd van zijn kinderen. Ook met filmpjes, zoals zijn eigen vader dus. Maar snel werd alles kleur. Bij Magnum, een agentschap dat leefde van fotojournalistiek en liefst in zwart-wit (denk aan Henri Cartier-Bresson), was dat raar. Sommigen voorspelden zelfs het einde van het agentschap toen Harry mocht aansluiten. Hijzelf, zegt hij, trok er zich niets van aan. 'Ik heb het niet zo voor mythes.' Zoals hij het ook niet heeft voor concepten. Alles verloopt intuïtief. Hij gebruikt het woord 'ravisement': vervoering.

Gruyaert, die begin dit jaar nog een overzichtstentoonstelling kreeg in het Antwerpse FOMU en onlangs nog in Gallery 51, werd de jongste jaren herontdekt. Dat leidt tot expo's, deze film en bijna elk jaar een nieuw boek. Daarover zei hij al eerder: 'Ik ga er niet van uit dat ik nog 30 jaar leef, dus moet ik het nu doen.' Maar het oeuvre groeit ook elke dag aan. Toen onlangs deze film in première ging op het Filmfest in Gent, postte iemand na de receptie een foto van Gruyaert. Terwijl achter zijn rug iedereen met een glas stond, maakte hij in het blauwig kunstlicht een foto van een decoratieplant. Geen tijd te verliezen? 'Er is geen leven zonder foto', zegt hij. 'Ik zou in een zwart gat vallen.'

'Harry Gruyaert. Photographer' is op 29 november te zien in Bozar. Harry Gruyaert en regisseur Gerrit Messiaen leiden de film die avond in. Op 5 december komt de film in de zalen.